

สัปดาห์ที่ 3
(17 มิถุนายน 2545)

มนุษย์กับการเมืองการปกครอง
(Man, Politics and Governance)

บรรยายโดย

อาจารย์ ดร. พัฒนา กิติอาษา

สาขาวิชาศึกษาทั่วไป

สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

มนุษย์กับการเมืองการปกครอง
(Man and Politics and Governance)

คำถามทดสอบพินความรู้ทางการเมือง
สำหรับนักศึกษา มทส.

1. ใครเป็นต้นกำเนิดความคิดที่ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง”
(Man is by nature a political animal) (Roskin et al. 1991:7)
2. คำหลักที่สำคัญที่สุดในการทำความเข้าใจบทบาททางการเมืองการปกครองของมนุษย์คืออะไร
3. ชนชาติใดให้กำเนิดความคิดเรื่อง “ประชาธิปไตย”

4. ข้อความต่อไปนี้ ใครเป็นคนพูด พูดกับใคร และผู้พูดตั้งใจจะหมายถึงชีวิตใคร

“...สหายทั้งหลาย สภาพที่แท้จริงของชีวิตพวกเราเป็นอย่างไร ลองมาพิจารณาดู ชีวิตพวกเราล้วนยากลำบาก ต้องทำงานหนักและอายุสั้น เราเกิดมา เราได้รับอาหารเพียงแค่ประทังให้มีลมหายใจ พวกเราถูกบังคับให้ทำงานจนหยาดเหงื่อหยดสุดท้าย และทันทีที่พวกเราเริ่มได้ประโยชน์ เราจะถูกฆ่าอย่างโหดเหี้ยมสยดสยอง...” (หน้า 51)

“...มนุษย์... มนุษย์เป็นศัตรูที่แท้จริงของพวกเรา ขจัดมนุษย์ออกไปจากที่นี่ แล้วความหิวโหยและการทำงานหนักจะสูญสิ้นไปตลอดกาล...”

“...มนุษย์เป็นสัตว์ประเภทเดียวที่เอาแต่ใช้โดยไม่ผลิต มันไม่ให้นม มันไม่ออกไป มันอ่อนแอเกินที่จะไปลากันไถ มันวิ่งไม่เร็วพอที่จะไล่จับกระต่าย แม้กระนั้นก็ตาม มันเป็นนายของสัตว์ทั้งหมด มันบังคับให้สัตว์ทำงาน มันให้อาหารสัตว์น้อยที่สุดเพียงเพื่อไม่ให้หอดตาย แล้วเก็บส่วนที่เหลือไว้เป็นของมันเอง...” (หน้า 52)

“...สหายทั้งหลาย... ความชั่วร้ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับชีวิตของพวกเรานั้นเป็นเพราะการกดขี่ของมนุษย์นั่นเอง ขจัดมนุษย์ออกไปเสีย แล้วผลผลิตจากหยาดเหงื่อของพวกเราก็จะเป็นของพวกเราเอง เพียงชั่วข้ามคืนพวกเราจะมีมั่งคั่งและเป็นอิสระ...” (หน้า 53)

วัตถุประสงค์ประจำหน่วย

เมื่อเรียนจบหน่วยการเรียนรู้แล้ว นักศึกษาควรจะ

1. อธิบายความหมายและความสำคัญของคำว่า (1) การเมือง (2) ชาติ (3) รัฐ และ (4) พลเมือง ได้อย่างชัดเจน
2. อธิบายความสำคัญของคำว่า “อำนาจ” ในระบบการเมืองการปกครองของมนุษย์พร้อมยกตัวอย่างประกอบได้อย่างชัดเจน
3. อธิบายบทบาทของการเมืองการปกครองที่มีต่อมนุษย์และสังคมมนุษย์ได้อย่างชัดเจน

1. ความหมายและความสำคัญ

1.1 การเมือง (politics)

“การเมืองคือความขัดแย้ง[และการจัดการความขัดแย้ง ด้วยวิธี]ที่ไม่ต้องเสียเลือดเนื้อระหว่างบุคคล กลุ่ม และชาติ”

(Politics is bloodless conflict among individuals, groups, and nations) (Donovan cited in Gamble et al. 1987:4)

“การเมืองคือกิจกรรมชนิดหนึ่งที่มีการจัดตั้งชุมชน จัดระเบียบทางสังคม และกำหนดทิศทางของตนเอง” (Politics is an activity by which the community is established, given order through certain structures, and given direction) (Barnes 1980 cited in Gamble et al. 1987:5)

“การเมืองในความหมายหนึ่งเป็นการตัดสินใจโดยใช้วิธีการทางสาธารณะ” (Politics, in one sense, is the making of

decisions by public means) (Deutsch cited in Gamble et al. 1987:3)

คำหลักที่จะช่วยให้เราเข้าใจการเมืองประกอบด้วย ความ
 (สังคม)
 ขัดแย้งเกี่ยวกับผลประโยชน์ การตัดสินใจ วิธีการจัดการความ
 ขัดแย้ง และสังคม

1.2 อำนาจและสิทธิอำนาจ (power and authority)

อำนาจ (power) หมายถึง ความสามารถในการบังคับ ควบคุม หรือแสดงอิทธิพลให้คนอื่นกระทำบางสิ่งบางอย่าง โดยที่ไม่สนใจว่าคนนั้นจะเต็มใจหรือไม่ (the ability of A to influence B to do something B otherwise would not do) (Gamble et al. 1987:1)

สิทธิอำนาจ (authority) หมายถึง สิทธิตามกฎหมายที่จะแสดงการควบคุมเหนือพฤติกรรมของคนอื่น (the legal right

to exercise control over the behavior of others) (Gamble et al. 1987:1)

Max Weber ปรมาจารย์ทางสังคมวิทยาชาวเยอรมันแบ่งประเภทของสิทธิอำนาจตามแหล่งที่มาของสิทธิอำนาจไว้ 3 ประเภท ได้แก่ สิทธิอำนาจตามประเพณี (traditional authority) สิทธิอำนาจตามกฎหมาย (legal authority) และ สิทธิอำนาจตามลักษณะพิเศษของบุคคล (charismatic authority)

1.3 ความชอบธรรม (legitimacy) หมายถึง สิทธิตามกฎหมายที่จะปกครอง (legal right to govern) และการยอมรับของผู้ถูกปกครอง ความชอบธรรมทางการเมืองเป็นเรื่องของทัศนคติของประชาชนที่จะบอกว่าการปกครองของรัฐบาลเป็นเรื่องที่ถูกต้องหรือไม่ (Roskin et al. 1991:2)

1.4 พลเมือง (citizen) หมายถึง สมาชิกที่ถูกต้องชอบธรรม
ของรัฐชาติสมัยใหม่ พลเมืองมีความหมายทั้งในเชิงสัญลักษณ์
บ่งบอกถึงต้นสังกัดของตน และในเชิงสิทธิและหน้าที่ พลเมือง
มีสิทธิและหน้าที่ระบุไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญ ส่วนคำว่า
ประชาชน (people) เป็นคำทั่วไปใช้ หมายถึงใครก็ได้ที่เป็น
สมาชิกในชุมชนชาติ เป็นคำที่มีความหมายในทางนามธรรม

2. ปรัชญาการเมืองการปกครอง: อริสโตเติลและรุสโซ

2.1 อริสโตเติล (Aristotle พ.ศ. 159-221) ผลงานที่มีชื่อ
เสียงในทางรัฐศาสตร์ชื่อ “Politics”

แนวคิดที่สำคัญ

2.1.1 เศรษฐกิจเป็นฐานของการเมืองการปกครอง กล่าวคือ การเมืองจะเข้มแข็งได้ต้องมีฐานมาจากการดูแลการใช้จ่ายให้เกิดสวัสดิภาพภายในเมืองเป็นสำคัญ โดยการ

2.1.1.1 ต้องมีสินค้าให้เพียงพอในด้านอุปโภคและบริโภค

2.1.1.2 ต้องมีเงินตราไว้ใช้แลกเปลี่ยนสินค้าอย่างยุติธรรม

2.1.1.3 ผู้ใช้แรงงานต้องได้รับค่าตอบแทนเป็นเครื่องอุปโภคบริโภค เงินตรา หรือทั้งสองอย่าง ถ้าปราศจากแรงงานก็ผลิตสินค้าไม่ได้ การแลกเปลี่ยนแรงงานเป็นสินค้า หรือเงินตรา

2.1.2 รัฐเป็นสิ่งสูงสุดสำหรับสังคมมนุษย์ เพราะมนุษย์รวมตัวกันขึ้นจากครอบครัว วงศ์ตระกูล เป็นหมู่บ้าน และนครรัฐ (polis) มนุษย์สามารถพัฒนาศักยภาพได้สูงสุดก็ต่อเมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันในรูปของนครรัฐ ซึ่งเป็นฐานของประชาธิปไตยสมัยใหม่

2.1.3 ชีวิตที่ดีของมนุษย์ต้องเริ่มจากจริยศาสตร์และโยง
มายังรัฐศาสตร์ ซึ่งเป็นศาสตร์ว่าด้วยการปกครองที่ดีสำหรับชุม
ชนในรัฐจะได้มีชีวิตที่ดี (ส. ศิวรักษ์ 2543:19-30)

2.2 จัง จาก รูสโซ (Jean Jacques Rousseau 1712-1778)

นักปรัชญาการเมืองชาวฝรั่งเศส ฐานความคิดของท่านมี
อิทธิพลต่อปรัชญาการเมืองทั้งฝ่ายประชาธิปไตยและสังคม
นิยม

แนวคิดที่สำคัญ

2.2.1 ในเรียงความเรื่อง “ความเจริญก้าวหน้าของศิลปะ
และศาสตร์แขนงต่างๆ ได้ทำให้มนุษย์ดีขึ้นและมีความสุขมาก
ขึ้นจริงหรือไม่” (คริสต์ศตวรรษที่ 18)

รูสโซยืนยันว่า “อารยธรรมได้ทำให้มนุษย์เสื่อมลง มนุษย์
ที่ดีที่สุดและมีความสุขมากที่สุด ได้แก่ มนุษย์ที่อยู่ไกล่เคียง[และ
ไกล่ชิด]ธรรมชาติมากที่สุด”

2.2.2 ความไม่เสมอภาคของมนุษย์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความไม่เสมอภาคตามธรรมชาติ อันเกิดจากความแตกต่างของพลังกำลัง ร่างกาย ความฉลาด และความขยันขันแข็ง และ ความไม่เสมอภาคที่ไม่เป็นไปตามสภาวะธรรมชาติ เป็นเรื่องของสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

2.2.3 รูสโซนำเสนอว่า ต้นกำเนิดของความไม่เสมอภาคของมนุษย์เป็นเรื่องของสภาวะทางสังคมที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล และโอกาสในการสะสม ความมั่งคั่งที่แต่ละคนมีไม่เท่ากัน

“...มนุษย์คนแรกที่กินรวดิ้นแดนแห่งหนึ่งจะเริ่มประกาศทันทีว่า นี่เป็นของฉัน และก็มีมนุษย์ที่โง่พอที่จะเชื่อว่า เขาผู้นี้แหละที่ เป็นผู้ก่อตั้งสังคมขึ้น...หลังจากนั้น อาชญากรรม สงคราม ฆาตกรรม ความทุกข์ยาก ความโหดร้ายต่างๆ ก็บังเกิดขึ้นกับมนุษย์...” (พงษ์เพ็ญ ศกุนตาทัย 2535:356-62)

3. ชาตินิ (nation) รัฐ (state) และรัฐบาล (government)

3.1 ชาตินิ (nation) ในภาษาละติน ชาตินิ หมายถึงการเกิด ในความหมายนี้ ชาตินิหมายถึงกลุ่มคนที่แต่ละคนเกิด อาศัยอยู่ด้วยกัน และมีความสัมพันธ์ทางสายเลือดกัน ในภาษากรีก ชาตินิ หรือ ethnos หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มคนที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมร่วมกัน แต่ในทางการเมือง ชาตินิ หมายถึง หน่วยทางการเมืองที่ทรงพลังที่ปกครองพวกเราอยู่ (powerful political entities that currently govern us) ความหมายสมัยใหม่ของรัฐตรงกับความหมายของรัฐชาติ (nation-state) ที่รวมเอาชาติหรือประชาชนกับรัฐบาลเข้าด้วยกัน (Roskin et al. 1991:28)

องค์ประกอบของชาติ (the elements of nationhood) ได้แก ¹ดินแดน/อาณาเขต (territory) ²ประชากร (population) ³เอกราช (independence)/อำนาจอธิปไตย (sovereignty) ⁴และรัฐบาล (government) ⁵ ~~จินตภาพ~~ / ชุมชนจินตภาพ
imagined community

3.2 ในปัจจุบัน ชาติ (nation) กับรัฐ (state) หมายถึงสิ่งเดียวกัน เรียกว่า รัฐชาติสมัยใหม่ (modern nation-state) ในภาษาทั่วไปเราเรียกว่า “ประเทศ”

~~ชาติ~~ ชาติ = รัฐ

3.3 รัฐบาล (government) แต่ละชาติต้องมีรัฐบาล หรือระบบและโครงสร้างของอำนาจและสถาบันที่ทำหน้าที่จัดระเบียบการเมืองการปกครองประชากรของตน อาจกล่าวได้ว่า ถ้าไม่มีรัฐบาล ก็ไม่มีประเทศชาติ (no government, no nation) (Roskin et al. 1991:30)

จอห์น ล็อก (John Locke) นักปรัชญาการเมืองผู้มีชื่อเสียงชาวอังกฤษ นำเสนอว่า รัฐบาลเป็นเครื่องมือในการปกป้องสิทธิและทรัพย์สินของประชาชน รัฐบาลเป็นตัวแทนของ พันธะ สัญญา ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง ผู้ซึ่งจะต้องให้การสนับสนุนคนที่อยู่ในอำนาจราบเท่าที่รัฐบาลตอบสนองผลประโยชน์ของตน (Roskin et al. 1991:35)

3.4 หน้าที่ของรัฐบาล ได้แก่ การรักษาเอกราช อิสรภาพ และเสรีภาพแห่งรัฐ และความมั่นคงมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและสังคมสำหรับประชาชนทุกคน (Roskin et al. 1991:35)

3.5 รูปแบบที่สำคัญของรัฐบาล ได้แก่ ประชาธิปไตย (modern democracy) เผด็จการแบบเบ็ดเสร็จ (totalitarianism) และเผด็จการอำนาจนิยม (authoritarianism)

3.5.1 ประชาธิปไตยสมัยใหม่ (modern democracy)
มาจากภาษากรีก demokratia (demos = people; kratia = government)

“การปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน”

“รูปแบบการปกครองที่ให้โอกาสตามรัฐธรรมนูญในการเปลี่ยนตัวผู้ปกครอง และให้กลไกทางสังคมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ในการตัดสินใจเลือกผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งทางการเมือง” (Seymour cited in Roskin et al. 1991:65)

ลักษณะสำคัญของประชาธิปไตย

เสียงสนับสนุนรัฐบาล (popular support of government)

การแข่งขันทางการเมือง (political competition)

ทางเลือกในการใช้อำนาจ (alternation in power)

ตัวแทนประชาชน (popular representation)

การปกครองโดยเสียงข้างมาก (majority rule)

สิทธิในการต่อต้านและไม่ยอมรับ (right of dissent and disobedience)

โอกาสและความเท่าเทียมทางการเมือง (political equality)

การปรึกษาหารือกับสาธารณชน (popular consultation)

สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน (free press)

3.5.2 เผด็จการแบบเบ็ดเสร็จ (totalitarianism) ในที่นี้ หมายถึง รัฐเผด็จการซ้ายจัดแบบคอมมิวนิสต์ หรือรัฐเผด็จการขวาจัดแบบฟาสซิสต์ รัฐพยายามควบคุม กำกับ และดูแลทุกมิติ ทุกแง่มุมของชีวิตและกิจกรรมทางสังคมของประชาชน

ลักษณะสำคัญ ได้แก่

-อุดมการณ์รัฐต้องเป็นหนึ่งเดียวสำหรับทุกคน (all-encompassing ideology)

-พรรคการเมืองพรรคเดียว (single party)

-กองกำลังตำรวจลับเพื่อควบคุมประชาชน (organized terror)

-ผูกขาดช่องการสื่อสาร (monopoly of communications)

-ผูกขาดการใช้อาวุธ (monopoly of weapons)

-ควบคุมเศรษฐกิจ (controlled economy)

-ควบคุมภาพลักษณ์และความเป็นจริง

3.5.3 เผด็จการอำนาจนิยม (authoritarianism) หมายถึง รูปแบบการปกครองที่มีการใช้อำนาจและการตัดสินใจโดยผู้นำหรือคณะบุคคล ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนจะถูกจำกัดให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ กลุ่มหรือคณะบุคคลอาจอยู่ในรูปแบบของกษัตริย์ ขุนนาง ชนชั้น ฯลฯ

เผด็จการอำนาจนิยมต่างจากเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จหลาย
 อย่าง เช่น ไม่ควบคุมชีวิตของประชาชนแบบเบ็ดเสร็จ ไม่เน้น
 หนักการปลูกฝังอุดมการณ์ ประชาชนยังมีอิสระในชีวิตระดับ
 หนึ่ง **ผู้ปกครองโดยคนเบ็ดเสร็จเบ็ดเสร็จ**

ลักษณะสำคัญ

- มีการผูกขาดอำนาจการตัดสินใจในกลุ่มผู้นำ
- ให้คุณค่ากับคำสั่ง การเชื่อฟัง ความเป็นระเบียบ และ
 ปฏิบัติตามมากกว่าเสรีภาพในด้านต่างๆ
- ประชาชนต้องปฏิบัติตามกฎหมายและคำสั่งโดยปราศจาก
 ข้อโต้แย้ง
- กระบวนการทางรัฐสภามักจะเป็นเพียง “ตรายาง” ในการ
 ออกกฎหมายบังคับใช้

เอกสารอ้างอิง

พงษ์เพ็ญ ศกุนตาทักษ์. “หน่วยที่ 8: เสรีภาพกับสัญญาประชาคม.” *เอกสารการสอนชุดวิชาปรัชญาการเมือง หน่วยที่ 8-15*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2535.

ศ. ศิวรักษ์. *แนวคิดทางปรัชญาการเมืองของอริสโตเติล*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม, 2543.

ออร์เวล, จอร์จ. *การเมืองของสัตว์ (Animal Farm)*. พิมพ์ครั้งที่ 2. วิเชียร อติชาตการ, แปล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2538.

Gamble, Jr., John K, Zachary Irwin, Charles Redenius, and James Weber. *Introduction to Political Science*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, 1987.

Roskin, Michael G., Robert L. Cord, James A. Medeiros, and Walter Jones. *Political Science: An Introduction*. Fourth Edition. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, 1991.